

Kursmanual

Fra bekymring til handling

En fagdag om vold, seksuelle overgrep
og samtaler med barn og unge

Utviklet av
RVTS Vest

Vold og seksuelle overgrep mot barn og unge

Vold og seksuelle overgrep er et alvorlig problem for de barn og unge som blir utsatt, og kan påvirke deres kognitive, emosjonelle og sosiale utvikling. Vold og seksuelle overgrep rammer en betydelig andel barn og unge. Dersom en ser for seg en skoleklasse, anslår forekomststudier at det statistisk sett vil være 2 til 3 utsatte elever i hver klasse. I NKVTS' undersøkelse om vold og overgrep i Norge (2023) formidlet 1 av 4 av deltakerne at de som barn hadde opplevd en form for alvorlig barndomsvold, 1 av 5 hadde opplevd mobbing, og 1 av 10 hadde vært vitne til fysisk vold mellom foreldrene. Dette er i overensstemmelse med UEVO-studien (Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år) fra 2019, som viste at nærmere en av fem har opplevd mer enn en form for vold i oppveksten. De fleste som er utsatt for én type vold eller overgrep, har også opplevd andre former for vold eller overgrep.

Barn og unge kan utsettes for vold og seksuelle overgrep i nære relasjoner, fra foreldre/omsorgspersoner, andre voksne eller barn i familien. De kan også utsettes for seksuell utnyttelse eller overgrep fra personer de ikke kjenner, fysisk eller på nett. Den mest alvorlige volden skjer mot de minste barna. I NKVTS-undersøkelsen fra 2023 fant forskerne at vold i barndommen er forbundet med senere helseproblemer, selvmordsfare og problematisk rusmiddelbruk.

Samlet sett gjør dagens kunnskap om forekomst og konsekvenser at vi må anse vold og seksuelle overgrep mot barn og unge som et alvorlig samfunns- og folkehelseproblem. Barn og unge trenger først og fremst beskyttelse mot at vold og seksuelle overgrep skjer. De som blir utsatt trenger at vold og seksuelle overgrep stoppes, og at de får den oppfølgingen de trenger.

Noen ganger forteller barn selv at de er utsatt for vold og seksuelle overgrep. Dette er imidlertid svært tabubelagt, og sannsynligheten for tildekking og taushet er stor. Opplevelse av skyld, skam og redsel kan hindre barn og unges i å fortelle. Dette gjør avdekking vanskelig, og gir risiko for at volden og overgrepene fortsetter.

Selv om utsatte barn og unge ofte er tause, er det vanlig at de gjennom atferd viser tegn, signaler og symptomer som voksne kan reagere på. Ofte er disse signalene uklare og tvetydige. Symptombildet hos barn og unge som utsettes for slike belastninger viser stor variasjon. Det er derfor avgjørende at de møter voksne som har tilstrekkelig kunnskap om vold og seksuelle overgrep, som er sensitive nok til å oppfatte signalene deres og modige nok til å handle.

Behovet for mot og kompetanse

Det er flere årsaker til at vi voksne kan oppleve det vanskelig å snakke med barn og unge som vi er bekymret for. Vi kan være redde for å ta feil og urettmessig beskyldt noen. Vi kan også være redde for å bli overveldet av barnets historie, være usikre på egen kompetanse og hva vi skal gjøre med det barnet forteller. Barn og unge kan være redde for ikke å bli trodd eller forstått, eller frykte konsekvensene av å fortelle. Det er viktig at vi voksne tar initiativ til, og legger til rette for at barn og unge kan fortelle om sine opplevelser og erfaringer. For å få mot til å se og høre, og trygghet til å handle, må vi ha kunnskap og handlingskompetanse. Vi må vite hvordan vi kan snakke med barn om det som vekker vår bekymring, og hvordan vi skal bringe saken videre til hjelpeapparatet (Øverlien & Sogn, 2007).

Tverretatlige konsultasjonsteam

Tverretatlig samarbeid er viktig og nødvendig for å sikre tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge, samt for å kunne gi rett hjelp til rett tid. Alle som er i nær kontakt med barn og unge trenger kunnskap og trygghet for å oppdage de som er sårbare og utsatte. Det kan være avgjørende for tidlig oppdagelse at bekymringer drøftes på et tidlig tidspunkt. For å få dette til kreves gode samarbeidsplattformer, kommunikasjon på tvers av tjenester og en arena der personer som arbeider med barn og unge kan lufte sine bekymringer. Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep er et tverretatlig lavterskeltilbud der alle som har en bekymring kan få drøftet bekymringen og få konkrete råd om veien videre. Fagpersoner fra tjenester som for eksempel barnevern, psykisk helsevern for barn/unge (BUP), pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), politi, familievern og kommunale helsetjenester er aktuelle som faste medlemmer av konsultasjonsteamene. Representanter fra andre tjenester kan også være aktuelle. Teamenes mandat er å gi råd, veiledning, konsultasjon og støtte til enkeltpersoner eller offentlige tjenester som har bekymring for seksuelle overgrep og vold mot barn. Det er ofte fagfolk i skoler og barnehager som melder saker inn til teamene. Alle saker diskuteres anonymt.

Fagdag for tjenester som møter barn og unge og familiene deres

Hensikten med konsultasjonsteamene er å sikre god lokal kompetanse om vold og seksuelle overgrep. Konsultasjonsteamene har en viktig rolle i å veilede andre tjenester i å ha gode og trygge samtaler med barn og unge. Konsultasjonsteamene skal også gjøre sitt tilbud kjent i kommunen, samt bidra med opplæring til tjenestene som møter barn, unge og familiene deres. Denne veilederen er til deg som skal gjennomføre en fagdag for tjenester i kommunen. Målgruppen for fagdagen er alle som gjennom sitt arbeid kommer i kontakt med barn (barnehager, skoler, helsearbeidere, barnevern, idrettslag, kirken o.a.).

Gjennomføring av fagdagen:

Fagdagen vektlegger veksling mellom teori, refleksjon, videoklipp og øvelser. Sentrale digitale ressurser fra RVTs som brukes på fagdagen er «Trygg til handling» og «Snakkemedbarn».

Konsultasjonsteamet har også tilgang til en Powerpoint-presentasjon som kan lastes ned fra RVTs Vests nettside om konsultasjonsteam I presentasjonens notater finnes instruksjon, informasjon og læringsmål for hvert lysbilde.

Konsultasjonsteamet anbefales å sette av en hel dag, eventuelt dele dagen i to kortere fagsamlinger. I tillegg til PP-presentasjon med tilhørende notater, er det utformet en «Kjøreplan» med oversikt og tidsplan for dagen.

Fortell at deltakere kan bruke de digitale ressursene til å øve mer på egenhånd i ettertid. Dersom dere ikke har en hel dag til rådighet, anbefaler vi at dere spiller av filmen «Den viktige samtalen» på «Trygg til handling», gjør treningsoppgaver og bruker tid på Snakkemedbarn.no.

Ta gjerne kontakt med oss ved RVTs Vest dersom du har spørsmål eller behov for starthjelp.

Lykke til!

Fra bekymring til handling

En fagdag om vold, seksuelle overgrep
og samtaler med barn og unge

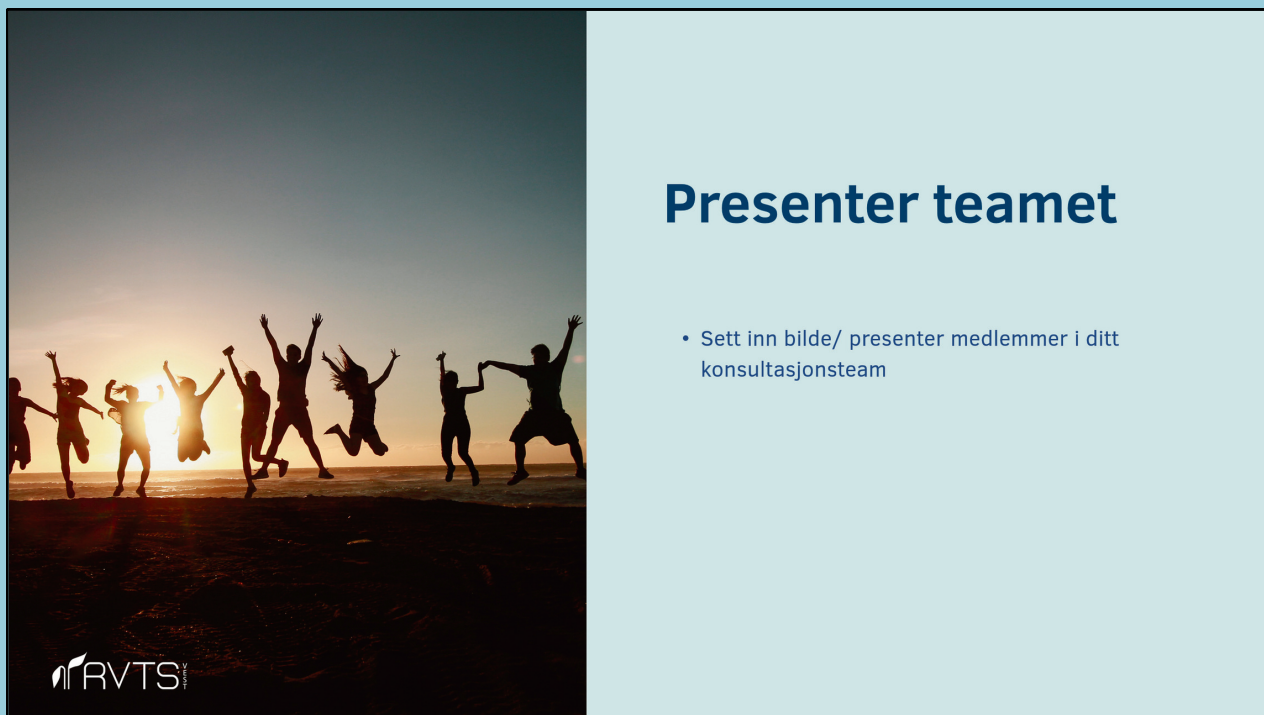
Første lysbilde står framme ved kursstart.

Si: Aller først i dag ønsker vi å vise en liten film som setter fokus på dagens tema.

Spill av filmen om Ella.

Legg gjerne inn informasjon /bilde av deg/dere og konsultasjonsteamet, bilde av kommunen, eller lignende.

Presenter deg/dere og konsultasjonsteamet.

Plan for dagen

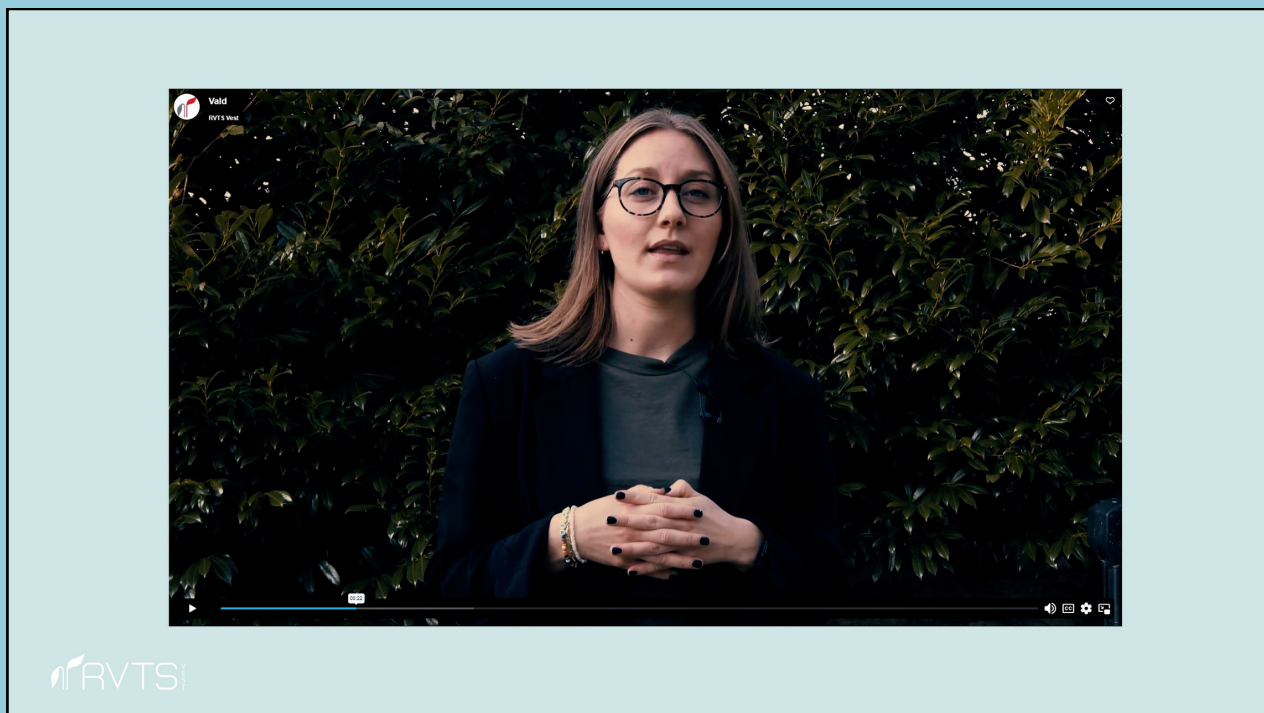
- Hva er vold?
- Hva er seksuelle overgrep?
- Konsekvenser av vold og overgrep

Lunsj

- Den viktige samtalen
- Øving - snakkesimulator
- Oppsummering og avslutning

Presenter plan for dager og opplys om når og at det vil bli pauser.

Si: Årlig utsettes mange barn og unge for vold og seksuelle overgrep. Slike livshendelser kan være svært ødeleggende for barns utvikling og senere fungering, og er å anse som et samfunns- og folkehelseproblem. Skal vi som møter barn og ungdom kunne hjelpe dem som trenger oss, må vi være årvåkne og kompetente. Vi må vite hvilke tegn vi skal se etter, og være trygg på hvordan vi skal handle. Hensikten med denne fagdagen er å øke bevisstheten rundt vold og seksuelle overgrep, og bli tryggere på å snakke med barn om viktige men krevende tema. Vi starter med å se en kort film om vold.

Spill av filmen.

Formål: Gjøre oppmerksom på vold og seksuelle overgrep som folkehelseproblem, få fram viktigheten av kompetanse, samt gi informasjon om vold.

Refleksjonsspørsmål

- Hva blir du opptatt av når du ser denne filmen?
- Hva er vold for deg?
- Er det forskjell på vold mellom jevnaldrende og vold i hjemmet?
- Les definisjonen under. Snakk sammen om denne måten å forstå vold på

«Vold er enhver handling rettet mot en annen person som ved at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre som den vil.»

Psykolog Per Isdal, Alternativ til vold (2000)

 RVTS

Hva er vold?

Til kursleder: Del deltakerne inn i grupper på 3-4. Be dem om å diskutere refleksjonsspørsmålene i gruppene. Diskuter deretter sammen i plenum.
Sett av ca. 30 min til dette.

Formål: Øke bevisstheten rundt vold, bli oppmerksom på egne oppfatninger og holdninger, bli kjent med en mye brukt og vid definisjon av vold

Si: Som vi har sett er det mange barn og unge som opplever å bli utsatt for vold. Vi skal nå gå litt nøyere gjennom forekomsttall for barn og unge som har opplevd vold. Les opp det som står på lysbildet.

Formål: Tallene på denne sliden er de samme som blir referert i filmen. Det kan være hensiktsmessig å gjenta disse forekomsttallene på nytt ved bruk av denne sliden for å få frem de høye forekomsttallene på barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep i Norge i dag.

NOVA RAPPORT NR 11/23

OSLOMET

VELFERDSFORSKNINGSINSTITUTTET NOVA

Vold og overgrep mot barn og unge

Omfang og utviklingstrekk 2007–2023

LARS ROAR FRØYLAND, STIAN LID, ELLEN OFTEDAL SCHWENCKE OG KARI STEFANSEN

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY
STORBYUNIVERSITETET

- 7% av barn har vært utsatt for vold minst en gang
- Omtrent to av ti deltakere rapporterte om gjentatte psykiske krenkelser fra en forelder
- Omfanget av seksuell vold har økt markant fra 2015 til 2023.
- Omfanget av mildere fysisk vold fra og mellom foreldre er derimot redusert fra 2007 til 2023
- Den grove volden er stabil

Til kursleder: Du kan også nevne at den nyeste rapporten fra NOVA (2023) viser at 7% av barn har vært utsatt for vold minst en gang. Undersøkelsen viser også at omtrent to av ti deltakere rapporterte om gjentatte psykiske krenkelser fra en forelder (NOVA 2023).

De siste tre punktene viser noen viktige utviklingstrekk knyttet til vold i nære relasjoner. Er det tid, kan gruppen få denne refleksjonsoppgaven: «Hvordan forstår du/dere utviklingen av den mildere og den mer alvorlige volden»? Og hva kan det bety i den jobben som vi gjør for å arbeide hensiktsmessig med vold i nære relasjoner?

Opplevd vold mellom foreldre

Omtrent 1 av 10

sett eller hørt at én eller begge foreldrene (eller omsorgspersonene) har utøvet **fysisk vold** mot hverandre i oppveksten

NKVTS Rapport 1/2023

Si: Disse tallene er hentet fra NKVTS sin undersøkelse i 2023, der voksne ble spurt om egne voldserfaringer som barn. Les opp teksten på lysbildet.

Si: I samme undersøkelse kom det fram at 1 av 5 av de voksne som ble spurt hadde opplevd mobbing i barndommen.

Si: Og minst 1 av 4 hadde opplevd minst en type alvorlig barndoms vold.

Hva er seksuelle overgrep?

Lowverket
(Straffeloven kapittel 26):

- Seksuelt krenkende atferd
- Seksuell handling
- Seksuell omgang
- Voldtekt

Si: Det er en tredeling i lowverket når det gjelder den juridiske definisjonen av seksuelle overgrep. Les opp følgende definisjon:

- Seksuelt krenkende atferd, som innebærer slibrige kommentarer, visning av pornoblader, blotting og lignende - i praksis uanstendig atferd som ikke innebærer direkte berøring.
- Seksuell handling, som innebærer beføling, og avgrenses i alvorlighetsgrad opp mot "omgang".
- Seksuell omgang. Med dette menes anal, oral, og vaginal seksuell kontakt - i straffeloven kalt «samleie eller samleielignende forhold».

Sentral bakgrunns litteratur: Straffelovens kapittel 19 (Lovdata, 2023)

Formål: Få fram hva lowverket mener med seksuelle overgrep

Si: Vi skal nå se en video (ca. 2 min) som sier litt mer om seksuelle overgrep.

Spill av filmen.

Refleksjonsspørsmål

- Hva blir du opptatt av når du ser denne filmen?
- Hvordan tenker du at voksne kan jobbe for å forebygge seksuelle overgrep?
- Snakk sammen om hvordan din arbeidsplass jobber for å forebygge, avdekke og følge opp barn og unge som kan være utsett
- Hva skal til for at barn og unge forteller om seksuelle overgrep?

 RVTS

Til kursleder: Del deltakerne inn i grupper på 3-4. Be dem om å diskutere refleksjonsspørsmålene i gruppene. Diskuter deretter sammen i plenum. Sett av ca. 30 min til dette.

Formål: Øke bevisstheten rundt seksuelle overgrep, bli oppmerksom på voksnes rolle i å forebygge, avdekke og følge opp

Vis bilde og les opp forekomsttall for barn og unge utsatt for overgrep.

Si: Med teknologisk utvikling har digitale plattformer blitt en større arena der det kan forekomme seksuelle krenkelser. Om lag en av fire deltakere i denne undersøkelsen rapporterte om minst én digital seksuell krenkelse i løpet av livet. Vanligst er bildebaserte seksuelle krenkelser (i alt 22% hadde opplevd dette minst en gang) (NOVA 2023).

Skadelig seksuell atferd hos barn/unge (SSA)

- 1/3 av seksuelle overgrep
- atferd som kan skade selv/andre
- vi må forstå atferden i kontekst
- gi tidlig, tydelig og tilpasset reaksjon
- for å hindre gjentakelse

Mer informasjon på [Seksuellatferd.no](https://seksuellatferd.no)

Få fram:

- En tredjedel av seksuelle overgrep mot barn/unge gjøres av noen under 18 år
- Fysisk og digitalt
- Dette er ikke naturlig og sunn seksuell utforskning, men
- Atferd som ikke er utviklingsmessig adekvat, og kan være til skade for selv/andre
- Må forstås i kontekst: for å finne ut hva det handler om og hva som må gjøres
- Barn/unge med kognitiv funksjonsnedsettelse har økt risiko for å både utøve og være utsatt
- Men dersom vi reagerer tidlig med tydelig og tilpasset reaksjon stopper de fleste!
- Les på [Seksuellatferd.no](https://seksuellatferd.no) - en nettside utviklet av RVTS
- Som presenterer egne veiledere utviklet for barnehage og skole
- Slik bekymring kan også tas opp med konsultasjonsteamet i kommunen

Formål: Få fram at en stor del av seksuelle overgrep begås av andre barn/unge, at det er viktig å ta raskt tak i dette, og at nettsiden kan gi mer informasjon.

Si: Vi skal nå se en video (ca 4 min) om hvilke konsekvenser vold, overgrep og omsorgssvikt har for barns utvikling.

Spill av filmen.

Refleksjonsspørsmål

- Hva tenker du om denne måten å forstå barns utvikling på?
- Hva kjenner du igjen hos barn du har møtt?
- Hvordan kan konsekvenser av vold og seksuelle overgrep blant jamnaldrende eller venner skille seg fra konsekvenser av vold, seksuelle overgrep og omsorgsvikt i hjemmet?
- Snakk sammen om hvordan din tjeneste ivaretar barn og unge som kan ha opplevd vold, seksuelle overgrep eller annen omsorgsvikt

 RVTS

Del deltakerne inn i grupper på 3-4. Be dem om å diskutere refleksjonsspørsmålene i gruppene. Diskuter deretter sammen i plenum. Dersom dere har knapt med tid, anbefaler vi at dere prioriterer refleksjonsoppgave 1 og 4

Tegn og signal ved vold og seksuelle overgrep

[Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#)

I retningslinjen del 2 «Fra kunnskap til handling hos ansatte som arbeider med barn og unge» finnes et avsnitt som omhandler tegn og signaler der en har bekymring for om et barn er utsatt for vold eller seksuelle overgrep. Bruk denne ressursene for å snakke om ulike tegn og signaler barn kan gi.

Si: Nå vet vi at vold og seksuelle overgrep kan få store negative konsekvenser for barn og unge som er utsatt. Dersom vi skal kunne hjelpe utsatte barn og unge, må vi vite kva som skjer. Men forteller barn og unge om det de erfarer? I en undersøkelse av NKVTS (2019) spurte man hvor mange ungdommer som fortalte om vold og seksuelle overgrep. Les opp teksten fra lysbildet.

Formål: Å få fram at barn og unge ikke nødvendigvis snakker om sine erfaringer. Voksne må ta ansvar for å se, og ta initiativ til samtale ved bekymring.

Hva kan hindre barn å fortelle om vold og overgrep?

Spør deltakerne om hva de tror kan hindre barn å fortelle? Reflekter over svarene i plenum. Få fram at barn kan være hindret i å fortelle på grunn av; frykt for konsekvenser for seg selv eller andre, lojalitet overfor foreldre eller andre, skam og skyldfølelse, redsel for å miste noe/noen som er viktig, redsel for å ikke bli trodd, for at situasjonen skal bli verre/represalier, osv.

Formål: Økt bevissthet rundt barnet/den unges situasjon.

Hvordan kan barn vise at de er utsatt for vold og seksuelle overgrep?

Til kursleder: Selv om barn ikke forteller med ord, er det vanlig at de viser signaler og tegn på å være utsatt. Spør deltakere om hva de tror kan være signaler på at barn blir utsatt for vold eller overgrep? Reflekter over svarene.

Si: At barn sender signaler lenge, uten at noen tar tak i det. Selv om barn ofte sender ut signaler når de ikke har det bra, kan disse signalene være veldig ulike fra barn til barn og det er ingen sikre tegn eller signaler som vi kan se etter. Det er likevel noen signaler som vi vet kan være viktig å stoppe opp med. Det er først når vi begynner å nøste i ledetrådene barnet legger ut at vi kan finne ut hva de sliter med eller om det i det hele tatt er grunn til bekymring. Det er derfor behov for å avdekkende samtaler.

Si: I NOU Svikt og svik (2017) ble det konkludert at samfunnet svikter mange sårbare barn. Relasjonen til den voksne ble prioritert, samtale med barn mangler eller har for dårlig kvalitet. Manglende forståelse for årsaker til symptomer, atferdsuttrykk og bekymringstegn. Foreldres sårbarhet ble ikke fanget opp, eller ble undervurdert. Melde og- avvergeplikt ble ikke overholdt. Hver enkelt har en makt og et ansvar til å gjøre en forskjell (NOU 2017:12 Svikt og svik).

Formål: «Svikt og svik» dokumenterer at barn og unge utsatt for vold og seksuelle overgrep står i fare for ikke å bli fanget opp av hjelpeapparatet, av ulike årsaker som også påpekes denne utredningen. Dette er viktig kunnskap for å unngå at dette gjøres igjen overfor disse sårbare barna.

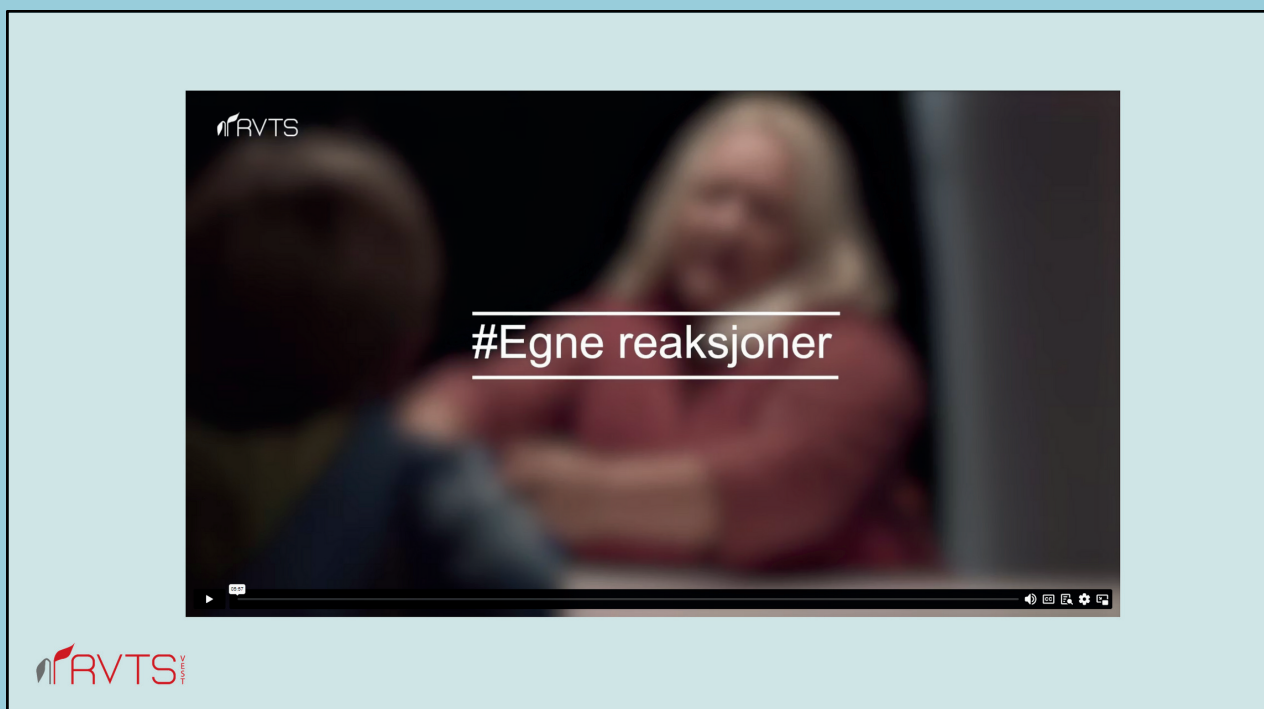

Hva kan hindre deg i å ha samtaler med barn om vold og seksuelle overgrep?

Spør kursdeltakerene om hva som kan hindre dem i å snakke med barn om vold og seksuelle overgrep? Reflekter over svarene i plenum.

SI: Så når vi vet hvor viktig det er at vi fanger opp disse barna, men at vi ikke har grunn til å tro at vi er gode nok til å beskytte dem som trenger det. Hva er det som kan hindre oss? La oss høre hva dere tenker om det.

La deltakerne svare i plenum. Reflekter over svarene, og fortell at det vanlig å være usikker, men at det er viktig at vi ikke lar dette hindre oss i å tørre å ta samtaler med barn. Avdekkende samtaler med barn er det viktigste verktøyet vi har for å kunne hjelpe barn som trenger det. For å bli tryggere som ansvarlig voksen, er det viktig å øve seg på ha samtaler med barn om viktige tema.

Tilpass introduksjonen til lysbildet avhengig av hva som kom fram i refleksjonen rundt forrige lysbilde.

Aktuelt å si: En grunn til at mange kvier seg for å ta viktige samtaler med barn er at man er redd for følelsene som kanskje setter i gang. Man kan være redd for å at barnet man snakker med skal få opp mange vanskelige følelser, og man kan bli usikker på om klarer å møte disse. Det er også vanlig at man blir redd for alle følelsene som kan oppstå i en selv når man skal ha en utfordrende samtale. Da kan det være nyttig å skifte fokus fra å unngå følelser. Følelser er ikke farlige, og de vil komme uansett. Følelsene kommer, uansett hvor god jobb vi gjør og hvor forberedt vi er. Vi kan heller fokusere på å tåle de følelsene som måtte komme, romme dem og regulere dem.

Spill av film om egne reaksjoner på snakkemedbarn.no.

Si: Som vi tidligere har nevnt, er den viktigste kilden til informasjon fra barnet/den unge selv. Det krever at vi voksne kjenner oss trygge på å samtale med barnet/ungdommen når vi blir urolig eller bekymret. Nå vil vi vise en film der vi får hjelp til å planlegge og gjennomføre den viktige samtalen.

Spill av filmen "Den viktige samtalen".

Refleksjonsspørsmål

- Hvor trygg er du på å snakke med barn du er bekymret for?
- Hva trenger du å bli bedre på? Snakk sammen om hvordan din tjeneste kan bli bedre på samtaler med barn og unge
- Tren på samtaler ved å bruke treningsoppgavene på snakkemedbarn.no

 RVTS

Si: Nå har vi hørt litt om hvordan vi kan legge til rette for gode samtaler. Dette kan imidlertid være lettere sagt enn gjort, og det kan være lurt å ta en liten «fot i bakken» og reflektere rundt egen trygghet og behov.

Be deltakerne om å snakke med den som en sitter ved siden av om refleksjonsspørsmål 1 og 2. Refleksjonsoppgavene fungerer greit uten plenumsdiskusjon.

SNAKKE MED BARN RVTS ET NETTSTED FRA RVTS

Snakke med barn > Snakkesimulator

Hvem vil du snakke med?

Thea, 12 år

Thea var aktiv i idrett, men har nå sluttet. Venningene hennes har fortalt deg om en bekymring de har rundt Thea.

Lucas, 12 år

Lucas oppleves som vanskelig å håndtere i klasserommet, og medelever har begynt å unngå ham.

Iben, 9 år

Iben har tegnet en tegning i klassen som gjør deg bekymret. Kanskje er tegningen en ledetråd om noe hun har opplevd?

RVTS

Si: For å få til gode samtaler med barn må vi øve. For å gjøre dette lettere har RVTS'ene utviklet nettsiden Snakkemedbarn.no.

På nettsiden finner du flere ressurser, som kan hjelpe deg i den viktige samtalen med barn og unge. (Vis menyen på nettsiden, og hva som kommer fram når en velger fra den). En av ressursene på nettsiden er en «snakkesimulator». Der kan dere trene på samtaler med barn og ungdom om vold, seksuelle overgrep og andre sensitive tema. Nå skal vi kikke på og prøve ut snakkesimulatoren.

Dersom deltakerne har med egen PC eller smarttelefon, kan de selv gå inn på Snakkemedbarn for å starte simulering. Anbefal dem å velge avataren Iben.

Alternativt kan du sette opp snakkesimulator på storskjerm og øve i plenum. Velg avataren Iben (9 år), og start simulering. For hvert steg i samtalen der det kan velges mellom tre alternativer, spør du deltakerne om hva de ville valgt. Observer hvilken respons programmet gir – om dere svarer på måter som trykker, åpner, lukker, osv. Alle responser er gode responser, fordi det går an å lære av dem. Bruk 20 – 30 min på dette.

Etter simulering: Spør hvordan det opplevdes å bruke snakkesimulatoren, og oppfordre deltakerne om å fortsette hjemme eller på arbeidsplassen, gjerne sammen med kolleger.

Formål: Få presentert og komme i gang med å bruke Snakkesimulator, ha dette tilgjengelig som verktøy for øving. Presentere nettsiden som kilde til ressurser og informasjon.

Si: Nå har vi hatt fokus på samtaler med barn og unge. Men hva gjør vi med det de forteller? RVTS har i samarbeid med Statsforvalteren laget en informasjonsfilm om hvilke plikter vi har i arbeidet med barn og unge. La oss kikke på den. *Spill av filmen.*

Du kan bruke 5 min til å spørre om det er noe deltakerene blir opptatt av når de ser denne filmen. Understrek at man altså ikke trenger å være sikker for å gi opplysninger til barneverntjenesten. Det er nok til at det er grunn til bekymring for at barn blir utsatt for skadelige hendelser eller lever under uakseptable forhold. Det er barnevernets oppgave å finne ut om det faktisk er tilfelle.

Så hvis vi er bekymret for et barns omsorgssituasjon eller velvære, hva gjør vi? Si noe om at det da er svært viktig at man innehar handlingskompetanse når det gjelder å se barn, snakke med barn og om å melde fra. Myndighetene legger et ansvar på alle som jobber med barn, unge og familier i å ha denne handlingskompetansen, spesielt for de som lever i en risikosituasjon.. Dette er grunnen til at vi er her i dag. Fortell noe om Helsedirektoratets retningslinjer for tidlig oppdagelse av barn og unge som også beskriver dette ansvaret og gir råd og veiledning rundt dette. Du kan for eksempel fortelle at disse retningslinjene sier blant annet at alle voksne trenger kunnskap om hvordan barn gir tegn til at de utsettes for vold, seksuelle overgrep eller andre belastninger. Det er vår oppgave å fange opp de tegn og signaler barn og unge kan sende ut. Kompetanse i å snakke med barn og unge ved bekymring, sammen med observasjon av tegn og signaler, er helt nødvendig del av tidlig oppdagelse.

Bruk 10 min til Refleksjonsoppgave. Spør om hva som er krevende i en situasjon der man er bekymret for et barn og vurderer situasjonen krever at man melder ifra videre.

Drøfting og oppsummering

Spør om det er noen flere spørsmål før dere runder av.

Understrek at man alltid kan bli bedre på å samtale med barn, men at dette ikke betyr at man må være perfekt eller spør alt på riktig måte. Hvis man mistenker at et barn er utsatt for vold eller overgrep er det viktigste er at man tør å spørre, og stoler på egen kompetanse.

Si: Dersom et barn/ungdom formidler seg til deg, så er det fordi at du er utvalgt og at barnet har tillit til deg. Dersom barnet blir sendt videre til en annen mer formelt kompetent person, kan det være at han/hun lukker seg. Dersom du kjenner deg utrygg, så vit at du ikke er alene. Be om støtte fra konsultasjonsteamet eller andre i kommunen.

Forslag til avrundning: Få deltakerne til å snakke sammen to og to: hva tar du med deg fra dagen i dag? To ting du skal øve videre på?

Avslutt deretter dagen med å understreke at alle deltakerne er utrolig viktige for alle de barna de møter i hverdagen og hver enkelt av dem kan gjøre en stor forskjell i barns liv.

Kunnskapsgrunnlag

- Helsedirektoratet (2018): Kunnskapsgrunnlag – Metoder for tidlig identifisering av risiko hos barn og unge. IS-2696.
- Gamst, K.M.T (2017). Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor. Universitetsforlaget.
- Lov om straff (straffeloven) - Kapittel 26. Seksuallovbrudd - Lovdata
- NICE- guidelines NG76 (2017): Child abuse and neglect: recognizing assessing and responding to abuse and neglect of children and young people. National Institute for health and care excellence.
- NOU 2017: 12 Svikt og svik - Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt. Barne- og familiedepartementet. [NOU 2017: 12 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)
- Prop. 36 S (2023–2024) Opptreppingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028). Trygghet for alle. Justis- og beredskapsdepartementet.
- Ungdoms erfaringer med vold og overgrep i oppveksten: En nasjonal undersøkelse av ungdom i alderen 12 til 16 år. Hafstad, G. S., & Augusti, E. M. (Red.) (2019).
- Vold og overgrep mot barn og unge. Omfang og utviklingstrekk 2007–2023. Frøyland, L. R., Lid, S., Schwencke, E. O., Oftedal, E. & Stefansen, K. (2023).

Ressurser og lenker

- [Trygg til handling - Ressurssenter om vald, traumatisk stress og selvmordsforebygging \(rvtsvest.no\)](#)
- [snakkemedbarn.no - Øv deg på samtaler med barn og unge](#)
- [seksuellatferd.no - Håndtering av sunn, bekymringsfull og skadelig seksuell atferd](#)
- [Konsultasjonsteam om vold og seksuelle overgrep mot barn - Ressurssenter om vald, traumatisk stress og selvmordsforebygging \(rvtsvest.no\)](#)
- [Tidlig oppdagelse av utsatte barn og unge](#)

Dette er en oversikt over kunnskapsgrunnlaget denne veilederen bygger på. Det vil være anledning for deltagerene å fordype seg mer i tema med disse eksterne ressursene.